

A hármas egység pecsétje (Cantong qi 參同契)

3. rész: Az időszemlélet

Tartalom

Az idő ábrázolása a <i>Cantong qi</i> ben	2
<i>Yin</i> és <i>yang</i> : az írásjegyek felépítése.....	2
<i>Yin</i> és <i>yang</i> : kapcsolódó képzetek	3
A korábbi Ég és a későbbi Ég	4
A létesülés szintjei és gyakori jelképei	4
A <i>Cantong qi</i> két vonatkozó részlete	6
10 égi törzs és 12 földi ág.....	7
Felhasznált irodalom	8

Az eredeti jegyzet a Magyar Taoista Egyház/Teljes Valóság Magyar Taoista Egyesület tagjainak tartott előadás alkalmából készült (2012. 10. 01.). A jelenlegi jegyzet az eredetinek némileg átdolgozott és javított változata és az Aranyelixír Kiadó blogján jelent meg 2014. 08. 18-án. Amennyiben idézni kíván belőle vagy hivatkozni szeretne rá, forrásként az alábbi linket és a megtekintés dátumát tüntesse fel:

Forrás: <http://www.aranyelixir.hu/content/harmas-egység-pecsetje-3-rész> (a megtekintés dátuma)

Összeállította: Horváth Gábor

© Aranyelixír Kiadó, 2014

További cikkek, tanulmányok:
<http://www.aranyelixir.hu/blog>

Az idő ábrázolása a *Cantong qiben*

A mű *A változások könyvének* (*Yijing* 易經) szimbolikáját alkalmazza az alkímiai tanokra, ezért a megszakított és folytonos vonalak alkotta trigramokkal és hexagramokkal¹ jelöli a kozmogóniai (a világegyetem kialakulását leíró), a kozmológiai (a világegyetem változásait leíró) és az alkímiai (az átalakító, egyesítő) folyamatokat. A vizsgálódás kapcsán érintett témák:

- az időtlenség és az idő közötti kapcsolat,
- az idő megjelenítésére és mérésére használt képek,
- valamint ezek fontossága az alkímia szempontjából.²

Yin és yang: az írásjegyek felépítése

A *yang* (yáng 陽) írásjegy felépítése:³

- 170. jelentéstani összetevő 阜 (fù 阝): *domb, dombocska, bucka, kupac, hely,*
- hangtani összetevő 易 (yáng): *kinyílni, kiterjedni, fényes, dicsőséges* [旦 (dàn): a Nap 日 (rì) a láthatár fölött (*hajnal, reggel, nappal*), a 勿 (wù) pedig az árnyék (amúgy tagadószó: *nem, ne*)].

A *yin* (yīn 陰) írásjegy felépítése:

- 170. jelentéstani összetevő 阜 (fù 阝): *domb, dombocska, bucka, kupac, hely;*
- hangtani összetevő 隤 (yīn) [jelentéstani összetevő 云 (yún): *felbő, mondani*; hangtani összetevő 今 (jīn): *most, mostanság, jelen*].

Bernhard Karlgren kutatása alapján:

陽 *yang*: egy magaslat déli lejtője; egy folyó északi partja; fény, ragyogás; a Nap; a fényes kozmogóniai alapelv; emelkedett. h. 陽 ua. napfény, napsütés, ragyogó. (Karlgren 1957: 720 e–h)

- 阜 *fou*: nagy dombocska/bucka, földdomb; nagy és kövér; bőséges. (Karlgren 1957: 1108 a)
- 易 *yang*: déli oldal. (Karlgren 1957: 720 a)

陰 *yin*: egy magaslat északi lejtője; árnyék, sötétség; felhős; sötét kozmogóniai alapelv; elfedni; menedéket nyújtani vknek. (Karlgren 1957: 651 y)

- 阜 *fou*: ua.

¹ Meg kell jegyezni, hogy az eredeti kínai nyelvű szövegekben nincsenek élesen elkülönítve a három és a hat vonalból álló jelek, a szerzők az összefoglaló *gua* 卦 írásjegyet használják, ezért a fordításokban használt trigram vagy hexagram mindig a fordító értelmezésének függvénye. Amennyiben a szerzők konkrétak akarnak lenni, nyolc *guáról* (*bagua* 八卦) írnak. A *gua* jelentése *jósjel*, felépítését tekintve jelentéstani összetevője a *bu* 卜 (jelentése: *jövendölés, jóslás, egy repedést ábrázol a jóslócsonton*), hangtani összetevője pedig a *gui* 圭 <http://www.yellowbridge.com/chinese/character-etymology.php?zi=%E5%8D%A6> (2014. 08. 15.).

² Pregadio 1995: 157

³ A <http://www.yellowbridge.com/chinese/character-dictionary.php> alapján (2012. 10. 01.).

- 雲 *yin*: (az a' 雲 *yin* 'felhős' elsődleges alakja, innen az olvasata). A *Shoumen* szerint: felhős (nincs szöveg). A gyökjellel 云 'felhő'. (Karlgrén 1957: 651 x)

Yin és yang: kapcsolódó képzetek

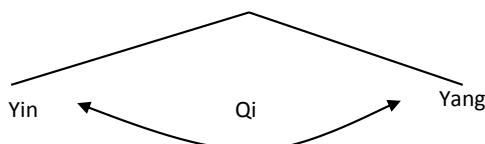
Elterjedt szemléltetésük, mely könnyen azt a képzetet keltheti, hogy két egymástól különálló, egymástól elkülöníthető minőségről van szó, az alábbi:

<i>Yin</i>	<i>Yang</i>
sötét	világos
hideg	forró
éjszaka	nappal
Hold	Nap
alsó	felső
lassú	gyors
passzív/nyugodt	aktív/mozgékony
nehéz	könnyű

Egy másfajta, a taoista világkép szemléltetésére talán alkalmasabb „meghatározás”:

„Bár a szövegek a *yin*ről és a *yang*ról külön megnevezésekkel és különböző létezőkként beszélnek, valójában csak az egyetlen mögöttes, mindent átható és az Úttal egységet képező kozmikus *qi* aspektusai. Ahelyett, hogy a *yin* és *yang* független hatóerők lennének, pusztán leírják az egy *qi* helyzetét és energetikai mozgását.”⁴

Ezt a meghatározást egy képbe „sűrítve” egy két végpont között ide-oda ingázó, megjelenésében kettős természetű és változó, lényegét tekintve azonban mindvégig egységét megőrző és változatlan minőséget kapunk:

Ennek a képnek megfelelően talán szerencsésebb egy meghatározott szempont szerint sorra venni a *qi* tulajdonságait, melyeket a két végpont felé haladva vesz fel:

<i>Yin</i> végpont	A <i>qi</i> vizsgált minősége	<i>Yang</i> végpont
csökken: sötétség	fényerő	növekszik: világosság
csökken: alacsony (hideg)	hőmérséklet	növekszik: magas (forró)
befelé, lefelé mozog, összehúzódik, megáll	mozgásirány	kifelé, fölfelé mozog, szétterjed, elindul
lelassul	mozgássebesség	felgyorsul
éjfél, újhold, téli napforduló, északi irány	tér-idő	dél, telihold, nyári napforduló, déli irány

⁴ Kohn 2009: 65

A korábbi Ég és a későbbi Ég

Az alkímiai műhöz a *Laozi* 老子 tanai alkotják a szükséges bölcséleti alapot, és a művet a kozmológia törvényeivel összhangban kell kivitelezni – a mű célja azonban a világot mozgató és fenntartó törvények meghaladása. Ezen cél eléréséhez a figyelem középpontjában az idő, azaz a körkörös, kozmikus mozgások állnak (az alkímiai művet gyakran hasonlítják ahhoz a folyamathoz, amely során a talajban az ásványok természetesen alakulnak át arannyá).⁵ Bár mind a külső, mind a benső alkímia az idő múlását akarja módosítani, eltérőképpen nyúlnak a feladathoz:

- külső alkímia (*waidan* 外丹): mesterséges körülmények között felgyorsítja az aranypirula létrejöttét, amivel mintegy az időt gyorsítja fel;
- benső alkímia (*neidan* 内丹): az ellentétes irányba indul el, a beavatott az időciklusokon visszafelé halad, míg eljut az idő kezdetéig.

Az alkímiai folyamat beteljesülése mindkét esetben az időtlenségbe, avagy a halhatatlanságba juttatja el az alkimistát. *Megjegyzés: mivel a külső alkímiai művelés során az űstben is a világegyetem kialakulása előtti állapotot kívánják újra létrehozni, az időfelfogásnak ez a látszólagos különbsége csak a kozmológiai szimbólumok használatára vonatkozik, az eredmény azonos.*⁶

Az alkímia mellett, ahogy azt a korábbi részekben már jeleztük, a *Cantong qi* két másik eszmerendszert is felölel:

- a taoizmust, melynek alapeszménye a *Laozi*-ben (a *Daode jing*) bevezetett megnevezhetetlen *dao* 道 (Pregadio hivatkozott cikkében az Alapelv), ami a korábbi Ég (*xiantian* 先天) szintjéhez tartozik, és
- a kozmológia, mely *A változások könyvének* (*Yijing* 易經) jelképeivel a későbbi Ég (*houtian* 後天) működését írja le.⁷

Pontosabban: *A változások könyvének* jelképrendszere azt írja le, ahogy a korábbi Égből kialakul a későbbi Ég. A tér-időt központi témájának megtéve, a létesülés számain és szimbólumain keresztül leírja, ahogy a megnevezhetetlen létből testet ölt a létezés.

A létesülés szintjei és gyakori jelképei

Mind a korábbi Ég, mind a későbbi Ég az Ég megnyílására (*kaitian* 開天) utal. E folyamat lépéseit, és az adott szinthez tartozó, leggyakrabban előforduló kulcsszavakat és szimbólumokat mutatja be az alábbi táblázat, az egyes eszmerendszerek (kozmológia, taoizmus, külső-benső alkímia) szerint csoportosítva.

Figyelem! Fontos rögzíteni, hogy a számok ebben a világképben elsősorban nem mennyiségeket, hanem minőségeket jelölnek. A *három* tehát nem azt jelenti, hogy „három darab valami” létezik, hanem hogy létezik a két alapminőség és a keveredésük. Így a *hármat* egyből a *tízezer* követi, mely az egymással elkeveredett *yin-yang* világnak jelképe.

⁵ Részletesebben lásd Mircea Eliade *Kovácsok és alkimisták* (Cartaphilus Kiadó, 2004) című művét.

⁶ Pregadio 1995: 158

⁷ A *xiantian* és a *houtian* gyakori magyarítása *Ég előtt(i)* és *Ég után(i)* az angol *before Heaven* és *after Heaven* mintájára. Hivatkozott szerzőnk cikkében az *earlier Heaven* és a *later Heaven* fordítást használja, amit szöveghűen *korábbi* és *későbbi* Égnek fordítunk.

	kozmológia	taoizmus	alkímia	belső alkímia
	0	a megnevezhetetlen <i>dao</i> 道, avagy a lét	tiszta <i>yang</i> (<i>chunyang</i> 純陽), aranyelixír (<i>jindan</i> 金丹), űr vagy üresség (<i>xu</i> 虛)	
	↓	a létből létrejön annak hatóereje (<i>de</i> 德), az Egy, mely alapanyagául szolgál a további kibontakozásnak; a világegyetem a tiszta <i>yang</i> -ból természetesen, tudatos teremtő tett nélkül bontakozik ki		
	1	Sarkcsillag —	„őskáosz” (<i>hundun</i> 混沌), nemlétezés (<i>wu</i> 無) vagy végtelen (<i>wuji</i> 無極), erő (<i>de</i> 德)	eredendő lélegzet (<i>yuanyi</i> 元氣), szellemi/isteni fény (<i>shenming</i> 神明) állandó fény tapasztalása
korábbi Ég	↓	az Egy szétválik két egymást kiegészítő részre (<i>yin-yang</i>) a két alapelv még nem lép kölcsönhatásba egymással		
nincs tér és idő	2	<i>qian</i> 乾 ☰ és <i>kun</i> 坤 ☷	valódi <i>yin</i> (<i>zhenyin</i> 真陰) és valódi <i>yang</i> (<i>zhenyang</i> 真陽)	eredendő szellem (<i>yuanshen</i> 元神; az anyagtalan megnyilvánulás alapja), és eredendő lényeg (<i>yuanying</i> 元精; az anyagi megnyilvánulás alapja)
	↓	e két minőség újraegyesülése hozza létre a változást, mely során kicserélik lényegüket; kiáradásukat a tér-idő síkjába a Nagy Göncöl tengely körüli forgásával is szemléltetik		
későbbi Ég	3	<i>kan</i> 坎 ☵ és <i>li</i> 離 ☲	a forgó Göncölszekér (évszakjelölő pontok) Nap és Hold	az eredendő szellem (<i>yin</i>) az elmébe vagy szívbe (<i>xin</i> 心; <i>yang</i>) záródik be, az eredendő lényeg (<i>yang</i>) pedig a vesébe (<i>yin</i>) ⁸ a szív folyadéká (benne az eredendő szellem) és a vese párája (benne az eredendő lényeg)
van tér és idő	↓	a világegyetem létrejötte a <i>yin</i> és a <i>yang</i> folyamatos párosodásából		
	10000 sokaság	tízezer létező (<i>wanwu</i> 萬物)		

⁸ Pregadio 1995: 158–159

A fenti létesülési folyamatot a *Laozi* 42. szakasza összegzi:⁹

道生一，一生二，二生三，三生萬物。

dào shēng yī, yī shēng èr, èr shēng sān, sān shēng wàn wù。

A lét szüli az Egyet, az Egy szüli a Kettőt, a Kettő szüli a Hármat, a Három szüli a tízezer létezőt.

萬物負陰而抱陽，沖氣以為和。

wàn wù fù yīn ér bào yáng, chōng qì yǐ wéi hé。

A tízezer létező hátán hordozza a *yin*t és átöleli a *yang*ot, a felszárnyaló lélegzet összhangot teremt [köztük].

Szószedet:

shēng 生: (meg)szülni, születni, élet, életet adni, táplálni

wàn wù 萬物: tízezer létező, minden dolog

fù 負: hordozni vmit (a háton)

bào 抱: átölelni, magához ölelni

chōng 沖: fölfelé emelkedni

qì 氣: lélegzet, életerő, energia

hé 和: összhang, összhangba hozni

Nyelvtan:

ér 而: két tagmondatot összekötő kötőszó és, *de, viszont*

yǐ wéi 以為: 1. vkit/vmit valamilyennek tart, 2. vmiből vmit csinál, 3. vmit vmiként használ, alkalmaz¹⁰

A *Cantong qi* két vonatkozó részlete

Amikor az alkímiai szövegek *A változások könyvének* képzeteit használják, a folytonos *yang* — vonal jelképezi azt a minőséget, amelyet az alkimista keres. Jelentései a különféle szinteken:

1. az Egy, még mielőtt szétválni az egymást kiegészítő alapelvekre (tehát az ellentétpár nélküli fény jelképe),
2. a korábbi Égben az Egy *yang* oldala, melyet kiegészít a *yin* -- (tehát az árnyékossal párban álló fényes)
3. a későbbi Égben a folytonos vonal a *yang*ot jelképezi a *yin*ben ☯, és párja a szaggatott vonal, mely a *yin*t a *yang*ban ☯ jelöli.

A folytonos vonal a *Cantong qi*ben is fontos szerepet tölt be az idő szemléltetésében:¹¹

⁹ A kínai szöveg forrása: <http://ctext.org/dao-de-jing> (2012. 09. 29.)

¹⁰ Kósa 2004: 72, 95

¹¹ Pregadio 1995: 159

坎戊月精

kǎn wù yuè jīng

A víz (☵ *kan*) *wu*, és a Hold lényege,

離巳日光

lí jǐ rì guāng

a tűz (☲ *li*) *ji*, és a Nap ragyogása,

日月爲易

rì yuè wéi yì

a Nap és a Hold változik,

剛柔相當

gāng róu xiāng dāng

kemény és puha illik egymáshoz.

10 égi törzs és 12 földi ág

A 10 égi törzs (*tiangan* 天干) és a 12 földi ág (*dizhi* 地支) együtt egy körkörös mozgások nyilvántartására szolgáló sorozatokat alkot, és együtt teszik ki a kínai időszámítás alapját képező hatvanas ciklus fázisait (félkörrel szedve a versben szereplő ágak):¹²

	12 földi ág		10 égi törzs	
1.	<i>zi</i>	子	<i>jia</i>	甲
2.	<i>chou</i>	丑	<i>yi</i>	乙
3.	<i>yin</i>	寅	<i>bing</i>	丙
4.	<i>mao</i>	卯	<i>ding</i>	丁
5.	<i>chen</i>	辰	<i>wu</i>	戊
6.	<i>si</i>	巳	<i>ji</i>	己
7.	<i>wu</i>	午	<i>geng</i>	庚
8.	<i>wei</i>	未	<i>xin</i>	辛
9.	<i>shen</i>	申	<i>ren</i>	壬
10.	<i>you</i>	酉	<i>gui</i>	癸
11.	<i>xu</i>	戌		
12.	<i>hai</i>	亥		

Mind a hatvanas ciklus, mind annak a taoista alkímiában betöltött szerepe óriási téma, ezért most csak néhány idevágó gondolat:

¹² A *tiangan* és a *dizhi* magyarázatáról és kínai asztrológiában betöltött szerepéről lásd ezt a cikket: http://valosagtura.blog.hu/2011/02/12/torzsek_es_agak (2014. 08. 15.).

- a „nőies” víz (*kan* ☵): a Holddal társítják, viszont folytonos vonalat (*yang*) rejt magában, mely a *wu* 戊 ághoz tartozik, és az Egy „férfias” oldala,
- a „férfias” tűz (*li* ☲): a Nappal társítják, viszont megszakított (*yin*) vonalat rejt magában, mely a *ji* 己 ághoz tartozik, és az Egy „nőies” oldala.

Innen az értelmezés, hogy a víz (*kan*) és a tűz (*li*) a folytonos és megszakított vonalak látható „működései” (*yong* 用) a későbbi Égben, viszont a láthatatlan szubsztanciái (*ti* 體) a korábbi Égben.¹³

乾坤者易之門戶

qián kūn zhě yì zhī mén hù

衆卦之父母

zhòng guà zhī fù mǔ

坎離匡郭

kǎn lí kuāng guō

運轂正軸

yùn gǔ zhèng zhóu

Ég (*qian* ☰) és Föld (*kun* ☷) a változás kapuja és ajtaja,

az összes jósjel apja és anyja,

víz (*kan* ☵) és tűz (*li* ☲) a szabályos külső falak,

a megfelelő keréktengelyek a forgó kerékagyban.

A későbbi Égben *kan* és *li* tehát „falak”, melyek közbefogják a korábbi Ég valódi *jin*-ét és *yang*-ját (*qian* és *kun*), és mint „megfelelő keréktengelyek a forgó kerékagyban” a megnyilvánult világ és annak ciklusainak középpontjában helyezkednek el. A korábbi Ég és a későbbi Ég szerepe kulcsfontosságú, megmutatja, hogy a kettősség két oldala gyökeresen eltérő, mégis alapvetően azonos.

Alaptétel: „A létezés és annak bármely állandótlan összetevőjét (beleértve az időt is), nem lehet az Alapelvvel (*dao* 道) meghatározni, hanem azon változó és átmeneti jellemvonások közé tartoznak, amelyeket az Alapelv fel tud venni. A taoizmusban ezt az állítást abban a tételben fejezik ki, hogy a létezés és annak összetevői nem a *dao*, hanem a *dao* képmásai, megjelenései (*xiang* 象).”

Ennek a tételnek a *neidan* szövegekben visszatérő megfogalmazása a következő: a *dao* ismerete a változás világában, azaz a korábbi Ég ismerete a későbbi Égben azért lehetséges, mert a későbbi Ég, és benne minden létező, magában rejtje az eredendő lélegzet vagy tiszta *yang* egy „szikráját” (*dian* 點) – ugyanabban az őseredeti állapotában, mint a korábbi Égben.¹⁴

Felhasznált irodalom

Bernhard Karlgren: *Grammata Serica Recensa* (The Museum of Far Eastern Antiquities, Bulletin 29, Stockholm, 1957)

Fabrizio Pregadio: *The Representation of Time in the Zhouyi Cantong Qi*. In: Cahiers d'Extrême-Asie, Vol. 8, 1995. 155-173. o.

Kósa Gábor: *Klasszikus kínai nyelv 1*. (Tan Kapuja Buddhista Főiskola, Budapest, 2004)

Livia Kohn: *Internal Alchemy* (Three Pines Press, 2009).

¹³ Pregadio 1995: 160

¹⁴ Pregadio 1995: 160